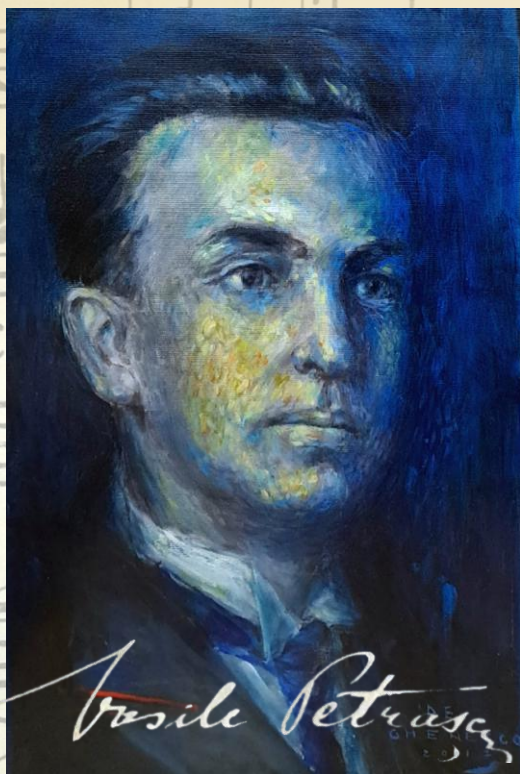

Daniel Mocanu

VASILE PETRAȘCU

– scrieri, documente, comentarii –

Presă Universitară Clujeană

DANIEL MOCANU

VASILE PETRAȘCU

Scrieri, documente, comentarii

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2022

Referenți științifici:

Pr. Prof. univ. dr. Vasile Stanciu

Arhid. Conf. univ. dr. Olimpiu-Nicolae Benea

ISBN 978-606-37-1685-0

© 2022 Autorul volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorului, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Corectura: Cosmina Timocea-Mocanu

Ilustrație copertă: Vasile Petrașcu, portret realizat

de Lect. univ. dr. Marius Dan Ghenescu

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro>

CUPRINS

INTRODUCERE	4
ACTE, DOCUMENTE, REFERINȚE. O CRONOLOGIE ADNOTATĂ.....	8
STUDIA THEOLOGICA ET MUSICA. RESTITUTIO.....	96
Cum și când se va forma o tagmă aleasă de cântăreți bisericești?....	96
Prefață la <i>Sfințirea Apei mici</i>	100
Prefață la <i>Catavasier</i>	101
Importanța muzicii și rolul cântărilor bisericești în cultul divin	103
Sărbătorile Învierii și refacerea morală.....	112
Îndatoririle și condițiunile de viață ale adevăratului păstor sufletesc	115
Prefață la <i>45 pricesne (chinonice) pentru Liturghiile Duminecilor</i> ..	131
Episcopul Nicolae Colan și cântarea religioasă.....	136
Marele muzician George Enescu la împlinirea vârstei de 65 ani.....	139
„Căci pentru noi s-a născut prunc tânăr...”	140
Când și cum serbăm Praznicul Praznicelor?	143
Colindele noastre.....	145
Prefață la <i>Și acum și pururea...</i>	148
VASILE PETRAȘCU – SCHIȚĂ PENTRU UN PORTRET INTELECTUAL	151
A. Dirijorul.....	151
B. Profesorul.....	165
C. Compozitorul.....	173
BIBLIOGRAFIE	188

INTRODUCERE

Reținut de principalele tomuri de lexicografie muzicală românească¹ drept prim profesor de Cântare bisericească și Tipic la Academia Teologică ctitorită de Nicolae Ivan, întemeietor al Corului bărbătesc al Episcopiei reînființate de același chiriarh, autor al unor colecții de cântări ortodoxe alcătuite în linia tradiției „după Cunțanu”, dar și al unor compoziții corale originale, Vasile Petrașcu (1889-1973) este una dintre personalitățile Clujului interbelic puțin (re)cunoscute astăzi.

În pofida dinamicii aparte pe care Petrașcu a imprimat-o vieții muzicale bisericești din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, traiectul biografic și intelectual al acestuia² a suscitat arareori interesul cercetătorilor³, probabil și datorită dificultății restituirii sale din surse adesea greu accesibile, risipite și fragmentare. Totodată, din motive care vor deveni evidente pe parcursul acestei volum, după pensionarea lui Vasile Petrașcu din postul de profesor titular la Institutul Teologic clujean, compozițiile sale au intrat într-un con de umbră. Abia în ultimele două decenii și jumătate, unele dintre acestea au făcut obiectul unor reeditări⁴ sau al unor abordări de factură analitică, propuse

¹ Gheorghe C. Ionescu, *Muzica bizantină în România. Dicționar cronologic*, București, Editura Sagittarius, 2003, p. 373-374; Viorel Cosma, *Muzicieni din România. Lexicon*. Vol. VII, Editura Muzicală, București, 2005, p. 363-364; Vasile Stanciu, „Petrașcu Vasile”, în: *Dicționar de muzică bisericească românească*, coord. Pr. Nicu Moldoveanu, Pr. Nicolae Neca, Pr. Vasile Stanciu, Arhid. Sebastian Barbu-Bucur, Basilica, București, 2013, s.v.

² O primă încercare de schițare a acestuia am realizat în studiul „Vasile Petrașcu – reperele unui traiect intelectual”, publicat în volumul: *Icoană, mărturie creștină, totalitarism*, editori: Vasile Stanciu și Cristian Sonea, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară, 2017, p. 597-621.

³ Pr. Vasile Stanciu, „Viața, activitatea și opera muzicală a prof. dr. Vasile Petrașcu”, în: *Mitropolia Ardealului*, XXXIII, 1988, nr. 2, p. 20-36.

⁴ A se vedea, spre exemplu, *Catavasier*, cuprinzând Catavasiile cele mai însemnate ale cultului ortodox, aplicate și fixate pe notație liniară de dr. Vasile Petrașcu, fost profesor de Muzică bisericească și ritual la Academia Teologică

de titularii de astăzi ai cursurilor de Muzică bisericească predate în două dintre structurile universitare din Cluj-Napoca: Elena Chircev¹, Vasile Stanciu² și subsemnatul³.

Date fiind aceste considerente, prezenta lucrare își propune să redeschidă discuția despre rolul pe care Vasile Petrașcu l-a jucat: (a) în procesul construcției unui stil unitar al cântării de strană transilvănene, de factură academică; (b) în dezvoltarea învățământului muzical bisericesc clujean; (c) în promovarea cântării liturgice ca instrument de misiune în Biserica Ortodoxă. Mai exact, gândit ca un demers deopotrivă restitativ și reflexiv, volumul se structurează în trei mari secțiuni.

Intitulată *Acte, documente, referințe. O cronologie adnotată*, prima secțiune se constituie sub forma unei bibliografii analitice a unor informații despre viața și activitatea lui Vasile Petrașcu, provenind din surse inedite și editate, dar oricum extrem de diverse și eterogene. E vorba, pe de-o parte, de o serie de documente care alcătuiesc dosarul său de asistent universitar la Catedra de Drept administrativ a Universității „Regele Ferdinand”, păstrat la Arhivele Naționale – Serviciul Județean Cluj; de o *Autobiografie* și alte câteva documente olografe aflate într-o mapă în Arhiva

din Cluj. Ediție revizuită și îngrijită de pr. dr. Vasile Stanciu, Editura Buna-Vestire, Beiuș, 1995; *Catavasier*, cuprinzând odele sau pesnele canoanelor (catavasiilor) mai însemnate din duminici și sărbători peste întregul an bisericesc, aplicate și fixate pe notație liniară de Dr. Vasile Petrașcu, ediție îngrijită și revizuită de pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016; Vasile Stanciu, *Anastasimatarul sau Cântările vecerniei de Sâmbătă seara și ale utreniei de Duminică dimineața, compuse și fixate pe notație liniară după melodiiile celor opt glasuri bisericești, notate de preotul Dimitrie Cunțanu*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2010¹; Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016², care restituie cântările publicate de Vasile Petrașcu în colecția *Și acum și pururea...*

¹ Elena Chircev, „Priceasna în colecții de cântări bisericești din Transilvania și Banat”, în: *Byzantion romanicon*. Vol. IV, Iași, 1998, p. 231-245.

² Pr. Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Presa Universitară Clujeană, 2001, p. 233-238.

³ Daniel Mocanu, *Praznicul Cincizecimii – abordare liturgică și muzicală. Analiză de caz: cântări din tradiția ortodoxă românească a secolelor XIX-XXI*, Presa Universitară Clujeană, 2020, p. 268-280.

Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului; de un număr important de procese verbale din Arhiva Corului Catedralei Ortodoxe din Cluj, relevante pentru ipostaza lui Petrașcu de fondator și prim dirijor al Corului bărbătesc al episcopiei. Pe de altă parte, am extras și adnotat referințele despre activitatea sa dirijorală, didactică și componistică, identificate în publicațiile periodice *Clujul*, *Cultura*, *Gazeta de Transilvania*, *Înfrățirea*, *Patria* și *Renașterea*.

Parcurgând cele 246 de fișe bibliografico-analitice, cititorul e invitat să coopereze textual în recompunerea din fragmente disparate, asemenea pieselor unui *puzzle*, a traiectului personal și profesional al lui Vasile Petrașcu, suprapus unui interval de timp de exact 84 de ani și 23 de zile. Va constata, astfel, că, pe unele segmente din acest interval, portretul intelectual al lui profesorului clujean câștigă în nuanțe, iar alteori, când sursele documentare sunt puțin ofertante ori eliptice, liniile sale se estompează până la dispariție.

Partea a doua a volumului nostru vine să complinească aceste tușe neclare prin restituirea *in extenso*, sub titlul *Studia theologica et musica*, a treisprezece texte publicate de Vasile Petrașcu între 1928 și 1949. Uzând de tiparele proprii unor genuri textuale diverse (prefață, studiu în publicație academică, articol informativ, articol omagial, articol de exegeză imnografică, rubrică tipiconală), autorul tratează teme precum: funcțiile cântării bisericești și dinamica acesteia din cele mai vechi timpuri și până în prezent; particularitățile stilului muzical transilvănean și ale dialectelor sale în raport cu muzica ortodoxă din Vechiul Regat; profilul moral și intelectual al preotului și strategiile pastoral-misionare; statutul cântărețului bisericesc și calitățile necesare exercitării acestei profesii; reperele execuției corecte a cântării de strană ș.a. Lipsite de ambiții teoretice, textele semnate de Petrașcu nu antrenează bibliografii sofisticate și nu conceptualizează excesiv, însă decupează cu mult fler probleme spinoase ale practicii de strană ori liturgice, le contextualizează atent, oferă soluții de un uriaș bun simț și explicații clare, servind în cel mai

înalt grad finalității informative și pedagogice pentru care au fost concepute.

În sfârșit, cea de-a treia secțiune a cărții subintitulată *Schiță pentru un portret intelectual*, aplică o lectură interpretativă documentelor bibliografiate și scrierilor restituite în primele două părți, încercând să contureze cele trei ipostaze ale personalității lui Vasile Petrașcu, în ordinea în care s-au manifestat acestea pe parcursul vieții sale îndelungate și împlinite: (a) dirijorul; (b) profesorul; (c) compozitorul.

Dorindu-se un omagiu în pragul comemorării, în 2023, a semicentenarului mutării sale la cele veșnice, volumul de față este primul dintr-o serie restitativă dedicată celui care a fost Vasile Petrașcu, omul providențial al vieții muzicale bisericești din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, în primele sale decenii de existență.

1. Allegretto.

mf

 mf

Verf. niti

de Va

Ve-niti

să ne'nchi- nă

Ve-nit,

ve-niti

dem

la.

Aug

stos

Mian-tu-

mf

mf

m}

Fi-ul lui D^um-ne-zeu, Fi-ul lui D^um-ne-zeu Cel

(Textul la Sărb.): Cel

ISBN: 978-606-37-1685-0